

доброжелательной психологической атмосферы, установления контакта, это культура общения.

Еще одной ценностью является оптимистичный взгляд на жизнь, так называемое *positive thinking* (позитивное мышление), характерное для протестантского мировосприятия, которое предполагает «оптимистический настрой и доброжелательное отношение к людям» [3, с.30]. Ценятся демонстрация благополучия, успешности, умение контролировать ситуацию.

Другой важной английской ценностью является равенство. Уважительное и внимательное отношение к каждому, независимо от статуса и социального положения, является характерной чертой английского стиля общения. Равенство в отношениях проявляется не только в профессиональной сфере, но и в общении родителей с детьми, учителей с учениками, преподавателей со студентами и т. д.

При этом важно подчеркнуть, что к важнейшим ценностям английской культуры принадлежит эмоциональная сдержанность. Умение сдерживать и контролировать свои эмоции является неотъемлемой составляющей понятия *Englishness* («английскость»).

Понимание и прогнозирование поведения собеседника дает правильное толкование его действий, что напрямую зависит от знаний культурных ценностей данной страны.

Литература

1. <http://www.scribd.com/doc/23633834/CLUCKHOHN-AND-STRODTBECK>

2. Караулов Ю.Н. Филиппович Ю.Н. Лингвокультурное сознание русской языковой личности. Моделирование состояния и функционирования. — М., 2009. — 336 с.

<http://www.lingwo-wed.ru/lingwos-20-13.html>

В.А. Косаківський

ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА СХІДНОМУ ПОДІЛЛІ ОСТАННІХ РОКІВ

Аннотація: стаття посвящена особливостям етнографічного изучения Восточного Подолья, которые проводятся представителями различных научных учреждений Украины в течение последнего десятилетия. Особенно перспективным автор считает историка етнографіческое изучение отдельно взятого населенного пункта, что показано на примере комплексных исследований проведенных большим

коллективом исследователей в селе Стена и селах Бушанского (Винниччина) и Мытинецкого (Хмельниччина) сельских советов.

Останнім часом значно зріс інтерес до вивчення історико-етнографічної спадщини українського народу. В зв'язку з цим поглибились регіональні етнографічні дослідження, результати яких вилились у чисельні наукові публікації: збірники матеріалів наукових конференцій, публікації польових матеріалів, колективні монографії по окремих населених пунктах тощо.

Основними установами, які провадять такі дослідження, є: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, кафедра історії України й етнології Інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Національний музей народної архітектури та побуту України, Вінницький обласний центр народної творчості тощо.

На сторінках наукових видань ІМФЕ ім. М. Рильського - журнал «Народна творчість та етнографія» та щорічник «Матеріали до української етнології», вміщено ряд статей, присвячених сучасному станові етнографічного вивчення подільського краю. Серед них публікації М.А. Пилипака, С.О. Довганя, В.А. Косаківського, Л.С. Мельничук, О. Шалак та інших [1, с 192].

У 2003 році у Вінницькому державному педуніверситеті проведено Міжнародну конференцію «Народна культура Поділля в контексті національного виховання». За результатами конференції опубліковано науковий збірник, на сторінках якого вміщено матеріали про різні аспекти розвитку матеріальної і духовної культури подолян [2]. Цей та ряд інших збірників видрукувано у тісній співпраці науковців Вінницького педуніверситету з обласним центром народної творчості.

У 2005 р. опубліковано науковий збірник «Матеріали до етнології Поділля: польові дослідження» у якому вміщено польові дослідження переважно молодих вінницьких народознавців [3].

Восени 2008 р. у Вінниці проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Подільське традиційне ткацтво» та видано збірник матеріалів [4].

Обласним центром народної творчості у 2009 р. видано довідник «Народні майстри Вінниччини» у якому зібрано і систематизовано відомості про самодіяльних і професійних митців і народних майстрів нашого краю [5].

Ряд етнографічних матеріалів вміщено на сторінках 3 і 4 випусків «Подільської старовини», яку видає обласний краєзнавчий музей [6, с 166-173; 7, с. 362-388].

Вагомим внеском у вивчення подільської етнографії є праця

вінницької дослідниці С.О. Творун про обрядові хліби Поділля [8].

Цінними мистецькими дослідженнями є альбоми: «Вишивка Східного Поділля» Є.М. і Т.І. Причепив [9], «Миски Поділля» В.В. Титаренка [10], «Подільські писанки» [11].

Понад 30 років на ниві подільської етнографії працює Галин; Кирилівна Медведчук, ведучий науковий працівник Історика культурного заповідника «Меджибіж», що на Хмельниччині. Саме її присвячено збірник «Берегиня скарбів народних...» [12].

Значну роботу з фольклорно-етнографічного вивчення окремих населених пунктів проводять студенти спеціалізації «Українознавство» ВДПУ ім. М. Коцюбинського за темами: «Усна народна творчість» «Топоніміка», «Звичаї і обряди», «Український народний одяг» «Ремесла та промисли», «Народна архітектура» та «Родовід» Дослідження проводяться в рамках вивчення навчальної дисципліни - «Етнографія України» як самостійна робота. Для успішного виконання цього виду навчальної діяльності студентам було запропоноване спеціально розроблені «Завдання для самостійної роботи» [13, с 117].

В зв'язку з переходом на кредитно-модульну систему навчання самостійна робота студентів перепланована в індивідуальну навчально-дослідну та самостійну роботу.

Завдання, виконані згідно з цією програмою, оформлені студентами у вигляді творчих робіт. Частина цих робіт ілюстрована. Е усній народній творчості поміщено фото реципієнтів, а у роботах про звичаї і обряди є сучасні та старі світлини. Значна частина музично-фольклорних зразків подана студентами у форматі аудіозапису. Її розшифровують студенти спеціальності «Музика і українознавство» Добре ілюстрованими є теми, присвячені топоніміці, ремеслам і промислам, народному одягу та народній архітектурі. Роботу архівуються.

Продовж 2003-2010 рр. великою кількістю молодих дослідників - студентами спеціалізації «Українознавство» ВДПУ ім. М. Коцюбинського у кількості 574 чоловіки - проведено експедиції у 472 населених пункти України. При цьому, більшість обстежених населених пунктів, а саме 399 - це села, селища і міста Вінницької області, в яких працювало 498 студентів. Загальна кількість справ, які внесено до реєстру на початок травня 2010 р., становила 2203 одиниці, в тому числі - 1944 по Вінниччині [14, с 5, 16].

На сьогодні, на нашу думку, надзвичайно важливим « комплексний підхід у вивченні всіх сторін життя і діяльності окремого населеного пункту, а саме - дослідження його фізико-географічних та природних умов розташування, історія заселення з найдавніших часів (виявлення та опис археологічних пам'яток), топоніміка, історичний розвиток від часу заснування, демографічні та етнографічні особливості,

також усна народна творчість у всіх її проявах [15, с.52-53; 16].

За останні 10 років великим колективом дослідників з Вінниці та Києва за ініціативою автора, проведено кілька комплексних широкомасштабних експедицій по всебічному вивченню окремих «населених пунктів. В результаті проведених досліджень видано три колективні монографії.

Перша - «Одвічна Русава (етнографія та фольклор с Стіна на Поділлі)»- Це село знаходиться в Томашпільському районі на Вінниччині. Ця книга - результат Всеукраїнської фольклорно-етнографічної експедиції, яку було проведено в липні-серпні 2000 року та результат фольклорних експедицій К.А. Смаля [17].

В монографії вміщено матеріали про історію села [18, с 5-14], особливості архітектури [19, с 15-30], деякі аспекти господарської діяльності мешканців [20, с 31-38]. Значну увагу приділено ремеслам, промислам та народним майстрам села [21, с 39-62]. Особлива гордість стінян - народний одяг [22, с 63-80]. Свято бережуть і шанують жителі села свої звичаї та обряди, яким у збірнику відведено чільне місце [23, с 51-112]. Пам'ять стінян зберегла і донесла до нас знання в галузі знахарства та народної медицини [24, с 113-114]. Духовний світ жителів села проступає в уявленнях, віруваннях, легендах та усних оповідях [25, ;. 115-118]. Про особливості мови цього унікального подільського села з берегів Русави читач дізнається, перегорнувши сторінки термінологічного словника. Калейдоскоп імен стінян другої половини ХІХ - першої половини ХХ ст. відображено у невеличкому словнику імен [26, с 119-128].

Берегинєю пісенного скарбу села є народний аматорський [фольклорно-етнографічний колектив «Русава», який більше чотирьох десятиліть пропагує пісенний фольклор та народну обрядовість. Своєму творчому довголіттю колектив завдячує організатору і багаторічному керівникові, фольклористці Зої Зосимівні Чорній. Саме їй присвячена ця книга [27, с 129-136]. Найбільшу духовну цінність с. Стіна складають пісні, яких у збірнику поміщено 112 [28, с 137-140; 29, с. 141-220].

Друга - «Буша: Природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради». Ця сільська рада знаходиться і Ямпільському районі на Вінниччині. До неї входять села: Буша.Дорошівка, Слобода-Бушанська та хутір Держанка. Ця книга - результат [фольклорно-етнографічної експедиції проведеної протягом 4-14 жовтня 1007 року вченими Вінниці та Києва у тісній співпраці з місцевими краєзнавцями [30].

В книзі зібрано матеріали про минуле і сьогодення цих унікальних подільських сіл [31, с 3-4; 32, с. 5-8], чарівну природу над річками "Мурафою і Вушанкою [33, 9-22] та топоніміку [34, с 23-26]. Буша багата на пам'ятки археології. Під час розкопок виявлено 8 культурних шарів

[35, с. 27-44]. Унікальним і неповторним є Скельний храм у Буші [36, с. 45-53]. Багата на історичні події й бушанська історія. Варто згадати лише про оборону Буші в листопаді 1654 року [37, с. 54-78]. Все, що сьогодні збереглося з історії Буші, це справа рук родини Пірняків. Гордістю села, «подільською Меккою», є Державний історико-культурний заповідник «Буша», єдиний на Вінниччині. Його засновником і директором є Олександр Олександрович Пірняк [38, с. 79-84]. Колоритна в Буші також народна архітектура [39, с. 85-92]. Унікальними і неповторними є настінні розписи, виконані Г.Є. Бабій в с. Дорошівка [40, с. 93-94]. Здавна Буша славилась народними майстрами яких тут було сотні [41, с. 95-122]. Цікавими є страви бушанської кухні [42, с. 123-124]. Багаті бушанські краї і на родинні звичаї та обряди [43, с. 125-129]. Старовинні вірування та повір'я можна почути тут і сьогодні [44, с. 130-131]. Про своє життя багато розповідають люди старшого покоління [105, с. 132-143; 46, с. 144-145]. Пісенна спадщина села також є багатою і неповторною [47, с. 146-181].

Третя монографія - «Легенди з-над сивого Бужка: природа археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Митниці, Хотьківці, Вереміївка і Заруддя Красилівського району на Хмельниччині». Ця результат п'яти наукових експедицій, проведених у 2006-2007 рр. вченими Вінниці та Києва у співпраці з місцевими краєзнавцями [48].

Митинецька сільська рада розташована на берегах р. Бужок, яка природним кордоном між Поділлям і Волиною. Села Хотьківці і Заруддя - подільські, а Митниці і Вереміївка - волинські. Природа тут чарівна і неповторна [49, с. 7-30]. Землі краю багаті на археологічні пам'ятки різних історичних епох [50, с. 31-42] та на топонімічні назви, яких зафіксувались основні історичні події цієї землі [51, с. 43-62]. Історія також має свої особливості [52, с. 63-138]. Свято беруть ту пам'ять про події Великої Вітчизняної війни [53, с. 163-178; 54, с. 179-190]. Знають тут і гарну родину Шляхових. Саме її представник - Шляховий В'ячеслав Степанович став ініціатором та спонсором цього унікального видання [55, с. 139-158]. Родин слави тут багато. Вони мають цікаві, характерні лише для цієї місцевості прізвища [56, с. 159-162]. Народні будівельні традиції є особливими для волино-подільського пограниччя [57, с. 191-208]. Таку ж особливість мають тут ремесла та промисли [58, с. 209-248]. Значного поширення свого часу набуло писанкарство [59, с. 249-252]. Народний одяг вирізняється своєю колоритом [60, с. 253-264]. Традиційне харчування та народна медицина в пошані й нині [61, с. 265-272; 62, с. 273-280]. Календарна та родинна; звичаєвість також належно представлена [63, с. 281-296]. Пісенний фольклор багатий і різножанровий. Його мелодійність притаманна лиш цьому краю [64, с. 297-320]. Народна говірка - цікаве діалектне явище [65, с. 321-328]. Повір'я та вірування також посідають належне місце і

селянському житті [66, с. 329-332]. Значне побутування має прозовий фольклор - особливо жанр народного оповідання [67, с 333- 341].

Минулого року завершено експедиційне обстеження сіл Северинівської сільської ради що в Жмеринському районі на Вінниччині. Триває опрацювання зібраних матеріалів та підготовка їх до публікації.

Отже, зробивши короткий огляд основних праць з етнографічного вивчення Східного Поділля за останні 10 років, слід зауважити, що така праця хоч і триває недовго, але є плідною і дала гарні результати. Перспективним, на наш погляд, є саме комплексний підхід у історико-етнографічному вивченні окремого населеного пункту. Яскравим підтвердженням цієї думки є вищенаведені колективні монографії про с Стіну та села Бушанської і Митинецької сільських рад.

Література

1. Косаківський В.А. Фольклорно-етнологічне дослідження Поділля останніх років / В.А. Косаківський // Народна культура України : традиції і сучасність. Матеріали Міжнародної наукової конференції присвяченої 40-річчю заснування Національного музею народної архітектури та побуту України. - К., 2010. - С. 192 - 197.
2. Народна культура Поділля в контексті національного виховання: 36. наук. пр. / Ред. кол. Н.Л. Іваницька та ін. - Вінниця, 2004. -400 с.
3. Матеріали до етнології Поділля: польові дослідження / За наук, ред. В.А. Косаківського. - Вінниця, 2005. - Вип. 1.-148 с.
4. Подільське традиційне ткацтво. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 30 вересня - 1 жовтня 2008 р. / ред. гал.: Т.О. Цвігун, В.А. Косаківський (наук, ред.), О.І. Назарець. - Вінниця, 2009.-152 с.
5. Народні майстри Вінниччини: довідник / укладачі: Т.О. Цвігун, Н.А. Сентемон, Т.Г. Гец. – Вінниця, 2009. - 120 с. іл.
6. Косаківський В.А. Писанки Поділля / В.А. Косаківський // Подільська старовина. - Вінниця, 2003. - Випуск. 3. – С. 166-173.
7. Гальчевська Л.А. Традиційні головні убори українців Східного Поділля кінця ХІХ - ХХ ст. / Л.А. Гальчевська // Подільська старовина. - Вінниця, 2008. - Випуск. 4. – С. 362-388.
8. Творун С.О. Українські обрядові хліби: на матеріалах Поділля / 10. Творун. - Вінниця, 2006. - 96 с.:іл.
9. Причепій Є.М. Вишивка Східного Поділля / С.М. Причепій, Т.І. Причепій. - К., 2007. - 344 с.
10. Титаренко В.В. Миски Поділля / В.В. Титаренко. - К., 2007. - 152с.

11. Подільські писанки. Історія альбому з колекції родини Беліна Бжозовських ... або як в Попелюхах малювали писанки. - Варшава 2012.- 142 с.
12. Берегиня скарбів народних... / Упоряд. А.М. Трембіцький, О.І. Погорілець. - Хмельницький-Меджибіж, 2010. - 496 с
13. Косаківський В.А. Дослідження і вивчення усної народне творчості, звичаїв і обрядів українського народу студентам спеціалізації «Українознавство» ВДГГУ ім. М.М. Коцюбинського / В.А Косаківський // Подільський фольклор у збиранні та дослідженні. - Тезі міжнародної науково - практичної конференції, присвяченої 105-ї річниці з дня народження Гната Танцюри. м. Вінниця, 9 червня, 2006. - Вінниця: ПП «НОВА КНИГА», 2006. - С 117-125.
14. Косаківський В.А. Польові етнологічні дослідження, які проводяться студентами спеціалізації «Українознавство» ВДПУ ім. М Коцюбинського під час вивчення навчальних дисциплін «Етнографі України» та «Основи українського народознавства» / В.А. Косаківський // Проблеми етнології та археології України : матеріали звіт, студенті наук. конф. 8 квітня 2010 р. - Вінниця : RuViKos, 2010. - С. 5-7.
15. Косаківський В.А. Етнографічне дослідження одного населеного пункту (на прикладі містечка Чечельника на Південно Східному Поділлі) / В.А. Косаківський // Матеріали до української етнології: 36. наук. пр. - К., 2003. - Вип. 3(6). - С 52-53.
16. Косаківський, В.А. Нариси з історії Чечельника. З найдавнішу часів до наших днів / В.А. Косаківський, С.В. Вовк, С.В. Таранець. - Вінниця, 2000.-214 с.
17. Одвічна Русава (етнографія та фольклор с Стіна на Поділлі), Наук. ред. В.А. Косаківський. - Вінниця, 2003. - 224 с.
18. Антонишин П.В. Село Стіна: минуле і сьогодення / П.В Антонишин, З.С. Гудченко // Одвічна Русава (етнографія та фольклор с Стіна на Поділлі). - Вінниця, 2003. - С. 5-14.
19. Гудченко З.С. Архітектурна спадщина / З.С. Гудченко // Там само. – С. 15-30.
20. Ковтун К.І. Деякі аспекти господарської діяльності / К.І, Ковтун // Там само. - С. 31-38.
21. Косаківський В.А. Ремесла, промисли та народні майстри і В.А. Косаківський // Там само. - С. 39-62.
22. Пономар Л.Г. Традиційний одяг (кінець ХІХ - середина ХХ ст.) / Л.Г. Пономар // Там само. - С. 63-80.
23. Творун СО. Свята, звичаї і обряди / СО. Творун // Там само. - С 81-112.
24. Косаківський В.А. Знахарство та народна медицина / В.А. Косаківський // Там само. – С. 113-114.
25. Пономар Л.Г. Довкілля в уявленнях, віруваннях, повір'ях,

- легендах та усних оповідях стінян / Л.Г. Пономар, В.А. Косаківський // Там само. - С. 115-118.
26. Косаківський В.А. Термінологічний словник та словник імен / В.А. Косаківський // Там само. - С. 119-128.
27. Цвігун Т.О. Стінянської «Русави» одвічне джерело / Т.О. Цвігун // Там само. – С. 129-136.
28. Смаль К.А. Особливості виконання та аналіз мелодій і текстів пісень / К.А. Смаль, Т.Є. Гарбулінська // Там само. – С. 137-140.
29. Смаль К.А. Співає «Русава» / К.А. Смаль // Там само. - С. 141-220.
30. Буша: Природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради / За наук. ред. В.А. Косаківського. - Вінниця: Вінницька газета, 2009. - 208 с. іл.
31. Скрипник М.В. Нетлінні скарби рідного краю / М.В. Скрипник // Буша: Природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради. - Вінниця, 2009. - С. 3-4.
32. Цвігун Т.О. Застигла в камені історія / Т.О. Цвігун // Там само. - С.5-8.
33. Гудзевич А.В. Природничі особливості Бушанської сільської ради / А.В. Гудзевич // Там само. – С. 9-22.
34. Косаківський В.А. Топоніміка // Буша: природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради / В.А. Косаківський // Там само. - С. 23-26.
35. Косаківський В.А. Археологічні дослідження 2007-2009 років / З.А. Косаківський, В.С. Рудь // Там само. - С. 27-44.
36. Рудь В.С. Скельний храм: історія дослідження / В.С. Рудь, В.А. Косаківський // Там само. - С. 45-53.
37. Пірняк О.О. Буша: Історичне минуле / О.О. Пірняк, Н.Б. Пірняк // Там само. - С. 54-78.
38. Буздиган В.П. Охоронці бушанських скарбів / В.П. Буздиган // Там само. - С.79-84.
39. Гудченко З.С. Бушанські мури / З.С. Гудченко // Там само. – С. 55-92.
40. Довгань С.О. Настінні розписи в інтер'єрі житла с. Дорошівки / С.О. Довгань // Там само. – С. 93-94.
41. Косаківський В.А. Ремесла, промисли та допоміжні види господарства / В.А. Косаківський // Там само. - С. 95-122.
42. Пірняк Н.Б. Страви бушанської кухні / Н.Б. Пірняк // Там само. – С. 123-124.
43. Пилипак М.А. Родинні звичаї та обряди / М.А. Пилипак // Там само. - С. 125-129.
44. Косаківський, В.А. Вірування й повір'я / В.А. Косаківський, З.П. Буздиган // Там само. – С. 130-131.

45. Косаківський В.А. Народні оповідання, або Невигадані історії нашого життя / В.А. Косаківський // Там само. - С. 132-143.
46. Буздиган В.П. Спогади про голод 1946 року / В.П. Буздиган Там само. - С 144-145]
47. Гарбулінська Т.Є. З пісенної спадщини села / Т.Є Гарбулінська//Там само. - С. 146-181. i
48. Легенди з-над сивого Бужка: природа, археологія, історії етнографія та фольклор сіл Митниці, Хотьківці, Вереміївка і Зарудд Красилівського району на Хмельниччині / Наук. ред. В.А. Косаківський - К.: Майстерня книги, 2010. - 344 с.
49. Гудзевич А.В. Природні умови, природокористування та його наслідки / А.В. Гудзевич // Там само. - С. 7-30.
50. Гусєв С.О. Археологічні пам'ятки території Митинецької сільської ради / С.О. Гусєв // Там само. – С. 31-42.
51. Косаківський В.А. Топоніміка краю / В.А. Косаківський // Там само – С. 43 -62.
52. Косаківський В.А. Сторінки історії / В.А. Косаківський // Там само – С. 63- 138.
53. Заєць М.М. Автограф на згадку / М.М. Заєць // Там само. – С. 163-178.
54. Заєць М.М. Згадаймо всіх поіменно / М.М. Заєць // Там само. - С. 179-190.
55. Косаківський В.А. Від роду до народу (Родовід Шляхових) В.А. Косаківський // Там само – С. 139 - 158.
56. Легун Ю.В. Формування і видозміни масиву прізвищевих назв сіл Митинецької сільської ради / Ю.В. Легун // Там само. - С. 159-162.
57. Гудченко З.С. Народні будівельні традиції в селах над річкою Бужок / З.С. Гудченко // Там само. - С. 191-208.
58. Косаківський В.А. Ремесла, промисли та народні майстри В.А. Косаківський // Там само – С. 209 - 248.
59. Пірус Т.П. Традиційне писанкарство / Т.П. Пірус // Там само. - С. 249-252.
60. Пономар Л.Г. Народний одяг / Л.Г. Пономар // Там само. – С. 253-264.
61. Пірус Т.П. Традиційне харчування / Т.П. Пірус // Там само. – С. 265-272.
62. Пірус Т.П. Народна медицина / Т.П. Пірус // Там само. – С. 273-280.
63. Пилипак М.А. Звичаї та обряди / М.А. Пилипак // Там само. - С 281-296.
64. Подолян Ю.В. Пісенний фольклор / Ю.В. Подолян // Там само - С 297-320.
65. Костюк А.В. Живе народне мовлення - строката палітра

діалектних явиш // Там само. – С. 321-328.

66. Косаківський В.А. Повір'я та вірування / В.А. Косаківський // Там само – С. 329 - 332.

67. Косаківський В.А. Народні оповідання / В.А. Косаківський // Там само - С. 333-341.

Н.В. Литвинчук

ПРОМИСЛИ ТА РЕМЕСЛА СУМЩИНИ ПЕРІОДУ СЕРЕДИНИ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Аннотація: в статтє представлен обзор економико-статистических, исторических, этнографических и других исследований второй половины ХІХ-начала ХХ века, на страницах которых рассматривались история развития и особенности бытования промыслов и ремесел на территории Сумской области.

У другій половині ХІХ - на початку ХХ ст. промисли та ремесла разом з галузями господарства складали основу життєзабезпечення традиційного суспільства, визначаючи його соціально-економічний та культурний розвиток. Історія їх вивчення у цей період представлена багатьма науковими працями, авторами яких є відомі географи, економісти, історики, етнографи, у тому числі: А. Шафонський, О. Русов, С. Лисенко, О. Лазаревський, І. Зарецький, В. Морачевський, Ф. Вовк, М. Сумцов, В. Модзалевський та ін. Тим часом проблема поступу традиційних промислів та ремесел стосовно окремо взятої області, зокрема Сумської, залишається малодослідженою ділянкою української етнографії. Певною мірою це обумовлено формою сучасного кордонного обрису Сумщини, територія якої впродовж століть припадала на декілька історико-етнографічних регіонів, тобто була суміжжям Полісся, Лівобережного Подніпров'я і Слобожанщини. А також колишнім адміністративно-територіальним поділом, згідно якого Сумська область в кінці ХІХ - на початку ХХ ст., була частинами трьох українських губерній: Чернігівської з місцинами Новгород-Сіверського, Кролевецького, Глухівського, Конотопського повітів; Полтавської з Роменським повітом; Харківської з Сумським, Лебединським, Охтирським повітами¹.

Відповідні дані наведені за картою політико-адміністративного поділу України кінця ХІХ - початку ХХ ст. // Гаврилюк Н. Картографирование явлений духовной